

HUMANITIES INSTITUTE

Nazlı Bayram, Ph.D.

Gece Yolculuğu (1987)

Ömer Kavur

GENEL BAKIŞ

Gece Yolculuğu, bireysel bir hikaye anlatıyormuş gibi görünse de aslında Türkiye'deki sinema sektörü, sanatçının samimiyeti ve dürüstlüğü, iletişimsizlik, iç hesaplaşma gibi önemli konuları ele alan bir film.

Ömer Kavur, bu filmde, iyi tanıdığı bir çevrenin insanlarını, sorunlarını ve belki de kendisini anlatıyor. Filmdeki yönetmen Ali'yle filmin yönetmeni Ömer arasında benzerlikler bulabiliyoruz. Ali'nin mekanlara bakışı, gözlem gücü, duyarlılığı, biraz içe dönük, biraz sessiz, sakin hali bize Ömer Kavur'u hatırlatıyor.

SİNEMASAL ANLATIM

Gece Yolculuğu, rüya, hatırlama, yaratma anlarının iç içe geçtiği sahneleriyle, Kayaköy, Ege kasabaları, taşra otelleri gibi mekanları kullanma biçimiyle bir dil kuruyor. Macit Koper'in ve Aytaç Arman'ın yanı sıra eski kameraman/sinema salonu işletmecisi rolünde Orhan Çağman ve yan rollerdeki pek çok oyuncu filmin gerçeklik duygusunu çoğaltıyor.

KİŞİLER

<i>Ali</i>	Otuzlu yaşlarının sonlarında bir film yönetmeni.
<i>Yavuz</i>	Otuzlu yaşların sonlarında bir senaryo yazarı
<i>Öğretmen</i>	Otuzlu yaşlarında bir köy öğretmeni.
<i>Şeyda</i>	Otuzlu yaşlarda film oyuncusu

FİLMİN ÖYKÜSÜ

Yapacakları film için mekan bakmaya Ege kıyısındaki kasabalara giden yönetmen Ali ve senaryo yazarı Yavuz, filmi terkedilmiş bir köyde çekmeye karar verirler. Ancak, Ali filmi yönetmekten vaz geçer. İstanbul'a dönmek yerine o kasabada, eski bir kilisede kalır. Yeni bir senaryo yazarken geçmişini, hatalarını, arzularını hatırlar. Zaman zaman köydeki insanlarla iletişim kursa da genellikle yalnız olmayı seçer. Senaryoyu bitirdiği zaman onu denize doğru fırlatıp gider, ortadan kaybolur. Yavuz'un yazdığı senaryoyu çeken film ekibi Ali'nin ayrıldığı kasabaya gelir. Yavuz, Ali'yi arar ama nerede olduğunu bilen yoktur. Video kamerayla yaptığı kayıtları izler. Ali'nin attığı senaryonun bazı sayfalarını çalıkların arasında bulur. Şimdi içsel yolculuğa çıkma ve kendisiyle hesaplaşma sırası belki de Yavuz'dadır.

OLAY DİZİSİ

Yolculuğun başlangıcı. Ali ve Yavuz, çekecekleri film için mekan bakmak amacıyla İstanbul'dan arabalı vapurla geçip Ege kıyılarına giderler. Ali arabayı kullanmaktadır. Yavuz ona termosla getirdiği kahveden verir, teybe kaset koyar. O arada kaç mekana ihtiyaçları olduğunu söyler. Hava yağmurludur. Bir kasabanın sokaklarında yürüyerek dolaşırlar. Aradıklarını bulamamışlardır. Yola devam etmeye karar verirler. Gece, Yavuz yan koltukta uyuklarken Ali araba kullanmaya devam eder. Bir motelde konaklarlar. Lobide otururken tavla oynamak isterler ama otelede tavla yoktur.

Tren. Ali gece odanın penceresinden hareket halindeki bir tren görür. "Nereye gidiyor bu tren?"

Yapımcının isteği. Ali, kamerasıyla eski bir yapının üst katına kurulmuş bir tezgahta kumaş dokuyan erkekleri çeker. Yavuz aşağıdan ona bağırır. Mekanı beğenmemiştir, hikayeye uymayacağını söyler. Yemek yiyip kasabanın içinde dolaşmaya devam ederler. Ali kamerayla kayda devam etmektedir. Yavuz hikayenin İstanbul'da geçmemesinden yakınır. Senaryoyu Yavuz yazmıştır. Ama hikayenin İstanbul dışında, taşrada geçmesini isteyen kişi yapımcıdır.

Araba tekerleği. Başka bir kasabaya doğru yol alırlarken arabanın lastiği patlamıştır. Yavuz lastik değiştirirken Ali onun filmini çeker. Kasabaya vardıklarında güneş batmıştır. Otelin görevlisinden onları gezdirecek bir rehber bulmasını ister.

Tansiyon. Meyhanede yemek yerler. Yavuz çekecekleri filmin senaryosu üzerine konuşmaktadır. Ali'nin ilgisizliği Yavuz'u şaşırır. Ali, tansiyon aletiyle içeriye giren bir adama tansiyonunu ölçtürür. Uykusuzluktan yakınıdır. Yavuz ona uyku hapı verir.

Telefon kulübesi. Ali'yi uyku tutmamıştır. Pencereden bakarken sokaktaki kulübeden telefon etmeye gelen bir adamı seyreder.

Rehberler. Sabah otelde kahvaltı ederlerken iki çocuk gelir. Otel görevlisinin yeğenleri olan çocuklar Ali ve Yavuz'a rehberlik edeceklerdir. Çocuklar önce diğer ikisi arkada kasabanın sokaklarında dolaşırlar. Ali mekanları kamerayla kaydederken Yavuz senaryodan, mekanların uygun olup olmayacağından söz etmektedir. Ali genellikle yanıt vermez, Yavuz'un filme ilişkin heyecanını paylaşmamaktadır.

Terk edilmiş köy. Dördü çay bahçesinde oturmuş bir şeyler yiyip içmektedirler. Yavuz mekanların çoğunu bulduklarını söyler. İssiz bir mekana ihtiyaçları vardır. Çocuklar beş altı kilometre uzaktaki bir kasabadan söz ederler. Hep birlikte arabayla terk edilmiş, çoğunluğunun sadece duvarları kalmış taş evlerin olduğu köye giderler. Kasabada eski bir kilise vardır. Yavuz binaları, sokakları kilisesiyle köyün bu terk edilmiş bölgesini beğenir, filmdeki sahnelerine uygun bulur. Ali bir süre daha orada kalmak ister. Yavuz, çocuklarla birlikte kasabanın merkezine gider. Ali dolaşmaya devam ederken çobanlık yapan bir çocuğa rastlar. Tepedeki yapının bir gözetleme kulesi olduğunu öğrenir ondan. Tepeye çıkıp köye, çevrenin doğasına yukarıdan bakar. Aşağıya inip yeniden kiliseye girer. Kilisenin tavanında ve duvarlarındaki boyaları dökülmüş süslemeleri, camları olmayan pencerelerini filme kaydeder.

Köyün hikayesi. Ali kasabanın merkezindeki kahvehaneye gider. Yavuz, rehber çocuklar ve onların öğretmen olan babalarıyla oturmaktadır. Öğretmen, terk edilmiş yapılarda eskiden Rum'ların yaşadığını, mübadele nedeniyle evlerinden ayrılmak zorunda kaldıklarını anlatır.

Telefondaki ses. Otelin karşısındaki telefon kulübesinden yapımcıyı arayıp mekanları bulduklarını söylerler. O sırada daha önce de telefon etmeye gelen adam diğer kulübeye girer. Ali onu fark eder, bir gece önce de aynı saatte geldiğini hatırlar. Adam mutsuz görünmektedir. Telefonu kapatmadan kulübeden çıkıp gider. Yavuz, o sırada esi ve çocuğuyla konuşmaktadır. Ali kulübeye girip ahizeyi kulağına götürür. Bir kadın onu arayan ama konuşmayan adama korkup kaçtığını, gidişyle büyük bir boşluk bıraktığını anlatmaktadır.

Bıkkınlık. Ali yatağına uzanmıştır. Kendi kendine söylenir: "Yarın yine düşeceğiz yollara".

Yavuz'un ayrılışı. Dönerlerken Ali yol kenarında durur. Filmi yapamayacağını söyler. Yavuz bozulur. Kimsenin Ali'yle çalışmak istemediğini, yapımcıya onu kabul ettirmek için çok uğraştığını anlatır. Ali'nin yönettiği son birkaç film hiç iş yapmamıştır. Onu istememelerinin nedeninin bu ya da iletişimsizliği olabileceğini söyler Yavuz. Arabadan çıkarlar. Ali, yaptıkları filmlerin onu tatmin etmediğini, bu filmlerde kendi duygu ve düşüncelerini ifade edemediğini söyler. Ali bir süre o kasabada kalmaya karar vermiştir; Yavuz'u otogara götürüp yolcu eder.

Kilise. Ali, kasabaya terk edilmiş evlerin olduğu bölgeye döner. Kiliseye gidip duvardaki süslemelere bakar. Okula, öğretmeni görmeye gider. Ona, bir süre kilisede kalmak istediğini söyler.

Otel. Gece pencereden bakarak telefon kulübesindeki adamı bekler.

Küçük çoban. Ali, kilisede bir masa üzerine koyduğu daktiloyla yazı yazmaktadır. Bir duvar kenarına yatak da koymuştur. Gaz lambası, radyo, kamera, küçük tüp gibi birkaç eşyayı da yerleştirmiştir. Kamerayı da yanına alıp dolaşmaya çıkar. Küçük çobanı görür. Kameranın vizörünü çocuğun gözüne yaklaştırır. Çocuk evine, koyunlarına bakar kamerayla. Ali, deniz kıyısında kayaların üzerinde otururken uyuyakalır. Uyandığı zaman uzaktaki yüksek bir tepede bir genç kadının onu izlediğini görür.

Kaçmak. Akşam gaz lambasını yakmış yazmaya devam etmektedir. Kulübedeki telefondan sesini duyduğu kadının sözlerini yazar: "Seni kaçırın korku mu, korkuyu göğüsleyememek mi yoksa? Daha ne kadar kaçabilirsin ki!".

Öğretmen. Sabah öğretmen bir torba dolusu meyveyle kiliseye gelir. Köylüler Ali'nin köyde kalmamasına üzölmüşlerdir. Öğretmen, Ali'ye İstanbul'u hiç görmediğini söyler.

Yeni senaryo. Ali, çekmek istediği filmin senaryosunu yazarken sahneleri zihninde canlandırmaktadır.

Bir adam taş merdivenleri olan binanın üst katına çıkıp uzun koridorda yürür. Morgda cesetin örtüsünü kaldırırlar. Adam kameraya dönerek "Kardeşiniz mi?" diye sorar.

Eski, yoksul evlerin olduğu sokakları görürüz. Dış ses: "Göğsünde iki kurşun. Okul çıkışında. Yirmi yedi yaşındaydı daha..." Kardeşinin çocukluğundan, son görüşmelerinden söz eder.

İkinci katın penceresinden bakan bir kadın inip bahçe kapısına gelir. Kameraya bakarak, "Her yerde aradım seni. Gelsene" der.

Ev hali. Öğretmen, bir duvar saatini onarmaya çalışırken küçük kızı onu izler.

Yaşlı adam. Ali kamerasıyla terk edilmiş kasabada dolaşırken yaşlı bir adama rastlar. Adam önce Ali'yi bakanlığın elemanı zanneder. Olmadığını anlayınca evleri göstererek oralarda yaşayan Rumların adlarını söyler; onlara ilişkin anılarını anlatır.

Stella. Ali, yaşlı adamın Stella adında bir kadın hakkında anlattıklarına da senaryosunda yer verir.

Kadın kameraya bakıp küpesini göstererek beğenip beğenmediğini sorar.

Önemli bir arama. Ali, yıkık evlerden birinin duvarına çıkmış kasabayı seyretmektedir. Küçük çoban Yusuf koşarak gelir. Ali'yi İstanbul'dan birinin önemli bir nedenle aradığını haber verir.

İkna çabası. Ali kasabaya gidip yapımcıya telefon eder. Yavuz, oyuncu Şeyda ve yapımcı İrfan birlikte. Sırayla konuşurlar, Ali'yi birlikte çalışmaya ikna etmek için uğraşırlar. Ali dinlemekle yetinir. Ondan kasabada bir sinema olup olmadığını öğrenmesini isterler. Ali, Sinema Sokağı'nı bulur. Bir dükkana girip sinemanın yerini sorar.

Eski kameraman. Eski sinema bir mobilya dükkanına dönüştürülmüştür. Dükkan sahibi eski bir kameramandır. Dükkanında hala ışıklar ve kameramanlık yaparken kullandığı bazı araç gereçler vardır. Daha sonra kameramanlığı bırakmış, babasının işlettiği sinemayı devralmıştır. Sinemaya talep azalınca da mobilyacılık yapmaya başlamıştır. Ali, eski sinema işletmecisinin anlattıklarını video kamerayla kaydeder. Adamın sinemayı ve kameramanlığı sevdiği bellidir.

Korku. Ali, akşam arabayla dönerken yol kenarında durur. Yanında bir kadın belirir. Ali'ye gerçeklerle yüzleşmesinin zamanı geldiğini söyler. Ali, kendi kendine konuşur: "Beni saran korkuyu bir yenebilsem".

Köy minibüsü. Sabah köye giden minibüs Ali'nin arabasının yanında durur. Öğretmen Ali'nin arabasını görünce minibüsü durdurmuştur. Ali, arabanın aküsü boşaldığı için yolda kalmıştır. Birlikte minibüse binip köye giderler.

Öğretmen. Ali ve öğretmen kahvehanede çay içerler. O sırada bir düğün hazırlığı yapılmaktadır köyde. Evlenecek kişi, küçük çoban Yusuf'un ablasıdır. Öğretmen, Yusuf'un çok akıllı olduğunu, güzel kompozisyon yazdığını ama babası öldüğü için çobanlık yapmak zorunda olduğunu söyler.

Yusuf. Yusuf koyunları otlatmaya götürmüştür. Dinlenirken yüksek sesle kitap okumaktadır. Ali, Yusuf'un yanına gider, bir süre onu uzaktan izler. Yusuf, Küçük Prens'i okumaktadır. Yusuf'un hayallerinden, kompozisyonlarında neler yazdığından söz ederler. Yusuf'a kitapları, dergileri öğretmeni vermektedir. Küçük Prens'i birlikte okumaya devam ederler.

Ayrılık. Ali gece yazmaya devam eder. Küçük Prens'teki bir ifadeyi hatırlar: "İnsanların arasında da yalnızlık duyulur." Bir ayrılık sahnesini yazmaktadır.

Dışarıda yağmur yağmaktadır. Kadın pardösüsünü giymiş, kameraya bakarak gideceğini söyler. Birbirlerini sevdikleri halde nasıl bu duruma geldiklerini anlayamadığından, sevgilisinin kendisiyle hiçbir şeyini paylaşmadığından yakınır: "Sadece bir bakış, bir ilgi, insanca bir sıcaklık yetecekti benim için. Duvarlara bakıp duruyorsun hep. Benimle iletişim kurmak o kadar mı zor?" Kadın valizini alıp çıkar.

Boşluk. Ali, yatağına uzanmış düşünmektedir. Eski kameramanı hatırlar. Video kamerayı kendisine yöneltip konuşur, yağmur altında olduğunu hayal eder: "Sesler duyuyorum, yüzlerini adlarını hatırlamıyorum. Ne zamandır buradayım, hiç bilmiyorum. Düşündükçe giderek artan boşluğu hissediyorum."

Düğün. Köy meydanında Yusuf'un ablasının düğünü. Yusuf biraz uzaktan kalabalığı izler. Öğretmen de müzik eşliğinde oynayan gruba katılır. Ali radyodan klasik müzik dinleyip çalışırken Yusuf büyük bir

tepsiye konmuş yemekleri getirir. Ali'yi de davet etmişlerdir ama Ali uygun giysisi olmadığını bahane ederek gitmek istemez. Yusuf, radyoyu inceler, çalan müzikten hoşlanır.

Mezarlık. Yaşlı adam sık sık gittiği mezarlıkta yatan ölülerden biriyle sohbet etmektedir.

Tango. Ali, çalışmaya ara verip demirli pencerelerden birinin önüne oturmuş düşünmektedir. Daha önce arabada hayalini gördüğü kadın yeniden belirir. Kadın radyoyu açar. Tango müziği başlar. Ali duygusallaşır. Ali biraz daha kalmasını istese de kadın kısa bir süre sonra gider.

Kardeş. Küçük bir çocuk bahçeye çişini yapar. Evin üst kattaki penceresindeki orta yaşlı kadın bir bebeği çocuğa (Ali'ye) göstererek kardeşinin uyandığını söyler, Ali'yi eve çağırır. Ali tıraş olurken aynadaki yansımaya bakarken çocukluğunu hatırlamıştır. Gülümseyerek "Hadi, koş eve" der.

Yusuf için bir radyo. Ali radyoyu açıp otlakta Yusuf'un bulabileceği bir yere koyar. Tepeden terk edilmiş köyü bir daha seyrederek: "Ne zamandır buradayım? Sanki her şey askıya alınmış". Yazdığı senaryoyu kıyıdaki yüksek kayaların üzerinden denize atar.

Çekim. Dört araç köye gelir. Film çekimi başlar. Erkek oyuncu hata yaptığı için sahneyi tekrarlarlar. Ekiptekilerden ikisi kadın oyuncu hakkında dedikodu yapar. Yapımcı İrfan ile senarist Yavuz da çekimi izlemektedir. Öğretmen sete gelip Yavuz'la tokalaşır. Yavuz onu beklemektedir. Birlikte kiliseye giderler. Yavuz, daha önce Ali'yle birlikte gezdikleri halde, öyle dikkatsiz bakmıştır ki kiliseyi ilk kez gördüğünü söyler, Ali'nin eşyalarını alacaktır. Ali'nin ne zaman gittiğini öğretmen de bilmemektedir. Kamera masada, daktilonun yanındadır.

Yavuz'un seçimi. Yavuz otelde televizyona bağladığı kameradan Ali'nin çektiklerini izlerken başrol oyuncusu Şeyda gelir. Yavuz videoyu kapatır. Şeyda, Ali'nin ortadan kaybolması yüzünden Yavuz'a kendini suçlamamasını, bu işi yapanların başarılı olmak istiyorlarsa oyunu kuralına göre oynamaları gerektiğini söyler. Yavuz mutsuz görünmektedir, kendi seçimlerinden kuşku duymaya başlamıştır: "Bizim için hiç umut kalmadı desene".

İç hesaplaşma. Ekip lobide çalışmaktadır. Şeyda odasındadır, aynada yüzünü inceler. Mutsuz görünmektedir. Yavuz pencereden bakarken aşağıda, telefon kulübesinin yanında Ali'yi görür. Ali, Yavuz'a bakmaktadır.

Senaryo. Sabah Yavuz kiliseye doğru giderken Yusuf'la karşılaşır. Ona Ali'nin kasabadayken daha çok nerede dolaştığını sorar. Ali'yi bulmak için deniz kıyısına gider. Ali'nin senaryosunu savurduğu yerde çalılara takılmış birkaç kağıdı toplar. Oturup Ali'nin yazdıklarına bakar. Ali, senaryosuna "Gece Yolculuğu" adını vermiştir.

TEMALAR

Korku Korku teması filmde daha çok bir sorunun üzerine gitmekten, sevmekten, sevgi göstermekten, bağılılık duymaktan, hatırlamaktan, yüzleşmekten korkmak bağlamlarında kurulmuştur. Yalnızca Ali değil, telefon kulübesindeki adam, öğretmen, hatta Yavuz da korkar.

Ali, Yavuz'a ne istediğini söylemekten korkar. Filmi yapmak istemediğini terk edilmiş köyü gördükten sonra itiraf edebilir. Oysa yolculuğun başından beri isteksizdir. Yavuz'un en basit sorularına bile cevap vermez: Kahveyi sütlü mü istiyor, tavla oynayacak mı, mekânı beğendi mi, çekecekleri filmin hikayesini seviyor mu, senaryoyu beğendi mi? Hikâye ilerledikçe Ali'nin daha derin korkuları olduğunu anlarız. Eşine onu sevmediğini ya da onunla mutlu olmadığını söylemekten, kadın onu terk ederken gitme demekten korkmuş, bu yüzden kendisine de eşine de acı çektirmiştir. Gerçekten yapmak istediği filmleri yapmaktan korkmuş, 1980 askeri darbesinin baskılarına boyun eğmiştir.

Eski sinema işletmecisiyle konuştuğu günün akşamı köye dönerken yanında beliren kadın filmde iki kez karşımıza çıkar. Ali'nin bütün sırlarını, sorunlarının kaynağını bilen, ona ne yapması gerektiğini söyleyen bir iç ses, bilinç dışının sesi gibidir. Yaşadıklarını, anılarını hissetmesi gerektiğini söyler. "Gerçeklerle yüzleşmenin zamanı geldi" der. Ali henüz hazır değildir, "Beni saran korkuyu bir yenebilsem" diye yanıtlar. Korkuları, içinde "giderek artan bir boşluk" yaratmıştır.

Öğretmen, eşinin akrabaları orada yaşadığı halde İstanbul'a gitmemiştir hiç. Kasabaya alışık olmaktan söz eder. Belki de bu büyük kent korkusudur; orada yabancı olma, taşralılığının ortaya çıkması korkusu.

Telefon kulübesindeki adam korkup kaçmıştır. Geri dönmeye cesareti yoktur. Bunu telefonda sesini duyduğumuz kadının sözlerinden anlarız.

Yavuz başarısız olmaktan korkar. Bu nedenle sistemin ya da oyunun kurallarına sıkı sıkıya tutunmuştur.

Şeyda, kuralına göre oynadığı oyunun dışına atılmaktan, bu oyunu oynamayı seçmekle doğru bir şey yapmamış olmaktan korkar. Filmde birlikte oynadığı genç oyuncunun yapım ekibindeki genç kadının odasından çıktığını görür. Onlar da belki bir zamanlar Şeyda'nın yaptığı gibi oyunu kuralına göre oynamaktadırlar. Şeyda hem bu gerçekten hem de bu gerçeği kabul etmekten korkar. Yavuz'la diyalogu sonrası odasında aynaya bakarken elini yüzünde gezdirir. Yavuz'a karşı savunsa da yaptığı seçimlerden hoşnut değildir.

Sanatçının dürüstlüğü İçtenlik, samimiyet ya da dürüstlük denebilecek bir tavır sanatta ne anlama gelmektedir? Bunun yanıtını Ali'yle Yusuf'un diyalogunda bulmak mümkün. Öğretmen, Yusuf'un çok güzel kompozisyon yazdığından söz etmiştir Ali'ye. Koyunları otlatırken karşılaştıkları bir gün Ali, Yusuf'a kompozisyonlarının konusunu sorar. Yusuf, evini, köyünü, koyunların otlatıldığı yerleri anlattığını söyler. Ali, "Bildiğin şeyleri" der. Yusuf, "Bilmediğim şeyleri nasıl yazayım?" diye yanıtlar. Yusuf, yaptığı işte Ali'yi bunaltan, Yavuz'un kendi seçimini sorgulamasına neden olan, Şeyda'yı samimiyetsiz bir oyuncuya dönüştüren şeyi ifade etmektedir. Ali, anlatacağı çok derin, önemli, samimi duygular, düşünceler varken başkalarının yazdığı aşk filmlerini çekmekten mutsuzdur. Yavuz da filmin sonunda, Şeyda'nın bu samimiyetsizliği ve sahteliği savunan sözlerinde gerçekle yüzleşmiş ve durumun umutsuzluğunu, korkunçluğunu kabul etmiştir. Film çekimlerine hazırlanırken Şeyda, yabancı bir filmdeki kadın oyuncunun bakışlarını taklit etmeyi düşündüğünü söyler. Bunu o kadar olağan ve doğru bir davranışmış gibi ifade eder ki oyunculuğunun sahteliği kendini daha iyi gösterir. Filmin sonunda, Yavuz yaptığı seçimlerden mutsuz ve endişelidir. Şeyda kendinden emin bir tavırla şunları söyler: "Seni düşündüren bu olmamalı. Yapmakta olduğumuz işi düşün. Başarılı bir senaryocusun Yavuz, hedefin bu olmalı. Seçim yapmanın bizler için artık hiç önemi yok.... Bu işte bir yere gelmek isteyen oyunu kuralına göre oynar." Hissetmedikleri duyguları, onaylamadıkları düşünceleri, kendi hayatlarındaki gerçek sorunlarla ilgisi olmayan hikayeleri anlatan sanatçılar eninde sonunda bu samimiyetsizlikten mutsuz olmuşlardır. Eski film kameramanı yaşlı adam, 60'lı yılların ortasında işi bırakır. O daha gençken bu samimiyetsizliği fark etmiş ve sevdiği işten vaz geçmiştir. Ancak, babasının işlettiği sinemayı devraldığı yapıma katkıda bulunmasa da gösterimini yaparak bu samimiyetsiz sinemanın varoluşuna katkıda bulunmuştur. Film, doğrudan Yeşilçam ya da Türk sinemasına atıfta bulunmaz ama biz neyi kastettiğini anlarız: Türkiye'de film çekilmeye başlandığından beri hem kazanç uğruna hem de siyasal baskılar nedeniyle sanatçıların çoğu ya istedikleri filmleri yapamamış ya da zamanla dürüstlüklerini, samimiyetlerini kaybetmişlerdir. Korkularına boyun eğmeyenler ve dürüst seçimler yapanlar ise sinema tarihimizdeki az sayıda önemli filmi var edebilmiştir.

İletişimsizlik Filmin baş karakteri Ali, çevresi tarafından, düşüncelerini, hissettiklerini, istediklerini ifade etmediği için sık sık eleştirilmektedir. Ali, Yavuz'la, sinema çevresinden tanıdığı insanlarla, onu terk eden eşiyile iletişim kurmayan, karamayan biridir. Yavuz'un, yapımcının, başrol oyuncusunun sorularını sessiz kalarak geçiştirir, en sıradan soruları bile yanıtlamaz. Terk edilmiş köyün bulunduğu kasabadaki insanlarla, mesafeli olsa da daha fazla iletişim kurduğunu görürüz. Yusuf'la ilgilenir, ona sorular sorar. Köyün tarihini anlatan yaşlı adamla, eski sinema işletmecisiyle, öğretmenle, yıllardır tanıdığı insanlarla konuştuğundan daha çok konuşur. Bir de kendisiyle.

Yavuz ise konuşkan biridir. Çevresiyle iletişim kurmakta zorluk çekmez ama genellikle derin anlamları olmayan, üzerinde düşünülmeden söylenmiş sözler çıkar ağızından. Ali'nin yarattığı ağır sessizliği hafifletmek, boşluğu doldurmak ister gibidir.

Yalnızlık. Filmde pek çok yalnız insan görürüz: Ali, Yusuf, telefon kulübesindeki adam, tansiyon aletli adam, eski kameraman, otelin restoranında şarap içip şiir okuyan adam, terk edilmiş köyün tarihini bilen yaşlı adam, arabalı vapurda cebindeki mataradan gizlice içki içen adam, Ali'nin eski eşi. Ali, yalnızlığını kendisiyle ve korkularıyla hesaplaşmak, gerçekten hissederek yapacağı filmi yazmak için kullanır. Bir anlamda yaratıcı, sancılı bir süreçtir. Yusuf da koyunları otlatırken yalnızdır. O da gözlem yaparak, okuyarak değerlendirir yalnızlığını. Böylece güzel kompozisyonlar yazar. Yalnızlık onun yaratıcılığını besler. Düşünmek, yaratmak, hesaplaşmak, yüzleşmek bireysel, yalnızlığı talep eden eylemlerdir.

KARAKTER ÇÖZÜMLEMESİ

Ali Otuzlu yaşlarının sonlarında bir film yönetmeni. İçe dönük, az konuşan, huzursuz, yalnız, mutsuz biridir.

İçer döner. Ali, sıkıntılarını, mutsuzluğunu ve huzursuzluğunu dışa yansıtmayan, hissettiklerini ve düşündüklerini açıkça ifade etmeyen biridir. En rahat iletişim kurduğu kişi Yusuf'tur. Bunun nedeni, Yusuf'un yalnızca masumiyetini ve dürüstlüğünü yitirmemiş bir çocuk olması değil, aynı zamanda kendini yazarak ifade edebilmesi, gözlem gücünün güçlü olması ve yalnızlığıdır.

Huzursuz. Ali, seyirciyi, yapımcıyı, film ekibini memnun etmek için film yapmaktan bıkmıştır. Bunu artık samimi bulmamakta, o filmleri yapmak ona heyecan vermemektedir. Korkuları, seçimleri, yaptığı işlerdeki tatminsizliği, kardeşinin öldürülmesi, bu gerçeklerle yüzleşmekten kaçması huzursuzluğunun ana nedenidir. Yeni bir filme başlamak üzere mekan seçmeye gittikleri zaman içeri sıkılmakta, uğraştıkları konuya ilgisiz davranmaktadır. Huzursuzluğu yüzünden uykusuzluk sorunu yaşamakta, düşüncelerini paylaşamamaktadır. Eski arkadaşı olan ve filmin senaryosunu yazan Yavuz'u İstanbul'a gönderip köyde kaldığı zaman diliminde ise, anımsadıkları, hissettikleri, yazdıkları huzursuzluğunu ve nedenlerini ortaya çıkarır: "Beni saran korkuyu bir yenebilsem". Onu saran boşluktan, zaman algısını yitirmekten söz eder.

Yalnız. Ali hem yaratmak hem de kendisiyle hesaplaşmak ve gerçeklerle yüzleşmek için terkedilmiş köyde yalnız kalmayı seçer. Ancak, bu onun içsel yalnızlığını sorgulaması için gerekli olan bir yalnızlıktır. Yusuf'la Küçük Prens'i konuştukları gün, çocuğa, "İnsanların arasında da yalnızlık duyulur" der. Bu ifade, onun belki de uzun bir süredir hissettiği yalnızlığı vurgular. Huzursuzluğu ve çevresindekilerle iletişim kurma isteğini yitirmesi onu yalnız biri haline getirmiştir.

Yavuz Otuzlu yaşların sonlarında bir senaryo yazarı. Ali'yle arkadaşlıkları gençliklerinde başlamış. Yavuz, günün koşullarına, Türkiye'deki sinema sektörünün taleplerine uyum sağlayan, bundan rahatsızlık duymayan ya da en azından kaygılarını belli etmeyen, konformist ve pragmatist biri. Evli, bir çocuğu var.

Uymacı. Yavuz, çekecekleri filmin senaryosunu yazar. Ali'ye senaryoda beğenmediği şeyler olup olmadığını sorar. Yazdıklarını değiştirmek konusunda sıkıntı duymaz. Ali filmi yönetmekten vazgeçtiği zaman senaryosunda, yapımcının ve oyuncunun istekleri doğrultusunda değişiklikler yapmıştır. Kendi beğendiği ve istediği üzerinde ısrar etmek yerine onların isteklerine kolayca uyar. Evli ve çocuk sahibi olması da onun geleneksel toplum kurallarına uygun bir hayat yaşadığını gösterir.

Yararcı. Mekan ararlarken, işi bir an önce tamamlama derindedir. Ayrıntıları önemsemez. Gördüklerine tümüyle yararcı amaçlarla bakar. Yaptığı işle ilgili hisleri o kadar yüzeyseldir ki daha önce kiliseyi görmüş olduğu halde ikinci kez geldiğinde hatırlayamaz, ilk kez gördüğünü zanneder.

Farkında. Aslında Yavuz da ne yaptıklarının, geçmişte çektikleri filmlerdeki dürüstlüklerini kaybettiklerinin farkındadır ama bunu düşünmekten, sorgulamaktan vaz geçmiştir. Filmin sonunda, Şeyda'nın, oyunu kurallarına göre oynamak gerektiğini söylediği sahnede ona şu yanıtı verir: "Durum bizim için iyice umutsuz desene". Nihayet gerçek düşüncelerini ifade etmesi Ali'nin ortadan kaybolmasıyla, yapımcının ve oyuncunun tavırları yüzünden yazdığı senaryoya inancını yitirmeye başlamasıyla da ilgilidir. O da sorgulamaya başlamıştır ve eskisi gibi rahat değildir.

Öğretmen Otuzlu yaşlarında bir köy öğretmeni. Evli, üç çocuğu var. İlgili, sevecen, aydın biri.

İlgili. Yusuf babasını kaybettikten sonra ailesinin geçimine yardımcı olmak için koyun otlatmakta, bu yüzden okula devamsızlık yapmaktadır. Öğretmen, Yusuf'un yazma yeteneğini fark etmiş, hem kendini geliştirmesi hem de derslerine yardımcı olması için ona kitaplar, dergiler vermektedir.

Sevecen. Yusuf'a anlayış gösterir, onu devamsızlığı yüzünden cezalandırmak yerine kitap okuması için yüreklendirir.

Aydın. Ali ve Yavuz kasabaya geldikleri zaman onlara yardımcı olmak için elinden geleni yapar. Sanata, sinemaya karşı ilgili ve olumlu bir tavır vardır. Yusuf'a okuması için verdiği Küçük Prens, onun düşünen, sorgulayan, okuyan biri olduğunu göstermektedir.

Çekingen. Öğretmen, okumuş da olsa bir taşralı çekingenliği vardır onda. Olanağı olduğu ve istediği halde İstanbul'a hiç gitmemiştir. "Buralara alıştık biz" diyerek büyük kentten, İstanbul'dan ürktüğünü belli eder.

Şeyda Otuzlu yaşlarda film oyuncusu. Çekiciliği ve deneyimi ile sektörde sözünü geçiren bir kadındır. Seyircinin seveceği, yapımcının para yatıracığı işler yapmaktan rahatsız görünmemektedir. Uymacı, çıkarıcı, baskın bir karakter.

Uymacı. Şeyda'nın, bir Amerikan filmindeki oyuncunun bakışlarını taklit edeceğini son derece normal bir tavırmış gibi söylediği sahne onun sisteme ne denli uyum sağladığını gösteren en etkili andır. Daha sonra, film çekimleri sırasında gece otelde Yavuz'la konuştukları sahnede "Seçim yapmanın bizler için artık hiçbir önemi yok" der. Ali'ye telefonda gazinoyu bıraktığını, artık rahat olduğunu söyler. O da pek çok star gibi, yetenekli olmasa da, gazinolarda şarkı söyleyerek ününden yararlanarak para kazanmaktadır.

Çıkarıcı. Şeyda, Yavuz'un da kafasının karışık olduğunu, seçimlerini sorguladığını anladığı zaman, yapacakları filmlerden vazgeçmesini engellemek için epeyce kendinden emin bir tavırla konuşarak onu ikna etmeye çalışır. Yavuz vaz geçerse iyi bir senaryo yazarını kaybetmiş olacak, bu da kendi başarısını tehlikeye sokacaktır.

Baskın. Şeyda filmin taşrada geçmesini ve kadın hikayesi olmasını istemiştir. Ali'ye telefonda "Senaryo şahane, oya gibi işlendi" der. Yavuz'la konuşmasında olduğu gibi, telefonda Ali'yle konuşurken de karşısındakinin hiçbir sorunu yokmuş gibi kendini ön plana yerleştirir. Belli ki senaryoya da müdahale etmiştir.

Ali, Yavuz, öğretmenin çocukları Kayaköy'de.

Yavuz, Ali'deki sıkıntıyı fark etmiştir.

Ali, telefon kulübesinde, tanımadığı bir kadını dinler.

Ali'nin eski eşi ve yazdığı senaryodaki kadın onu terk ederken.

Yusuf ve Ali, Küçük Prens'i okuyorlar.

Ali'nin gece yolculuđuna katılan hayallerden biri.

Öğretmen.

Yusuf, Ali'nin kamerasıyla evine bakıyor.

Eski kameraman/sinema işletmecisi hala sakladığı malzemelerini ve eski günleri anlatıyor.

Ali'nin yalnız geceleri.

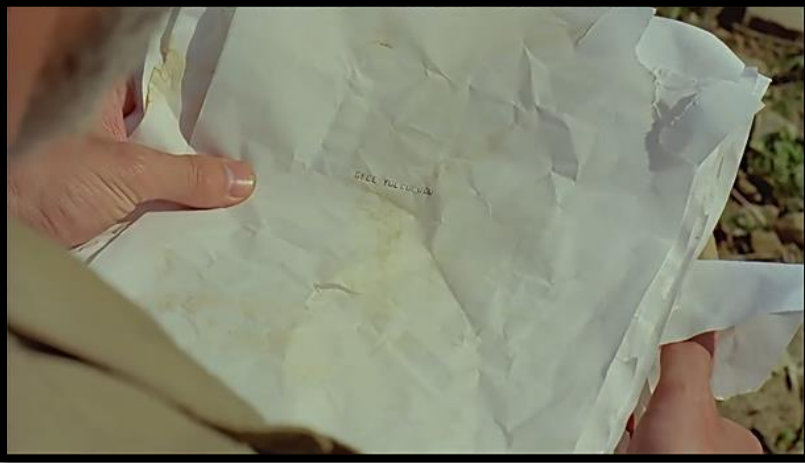
Senaryo biter, hesaplaşma biter.

Şeyda da gerçeklerle yüzleşecek.

Yavuz, kendi seçimini sorgular.

Ali'nin yazıp doğaya bıraktığı "Gece Yolculuğu".